

idrak

Dini Araştırmalar Dergisi / Journal of Religious Studies

Cilt/Volume-3 • Sayı/Issue-2 • Aralık 2023

Cilt | Volume: 3 • Sayı | Issue: 2

15 Aralık | December 15, 2023

Bir Saha Hikâyesi Olarak "Amerika'daki Giresun"

"Giresun in America": A Field Story

Mustafa Bakırcı

Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Sosyoloji Bölümü, Giresun/Türkiye.
Assoc. Prof., Giresun University, Faculty of Arts and Sciences,
Department of Sociology Giresun/Türkiye.
mubakirci@hotmail.com
ORCID: 0000-0003-3645-5480

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Article Type: Araştırma Makalesi | Research Article
Geliř Tarihi | Date Received: 30 Eylül | October 2023
Kabul Tarihi | Date Accepted: 28 Kasım | November 2023
Yayın Tarihi | Date Published: 15 Aralık | December 2023

Atıf | Cite as

Bakırcı, Mustafa. "Bir Saha Hikâyesi Olarak 'Amerika'daki Giresun'".
İdrak Dini Araştırmalar Dergisi 3/2 (Aralık 2023), 266-293.

İntihal | Plagiarism

Bu çalışma hakem değerlendirmesinden geçmiş, bir intihal yazılımı ile
taranmıştır. İntihal yapılmadığı tespit edilmiştir.

*This article has gone through a peer review process and scanned via a
plagiarism software. No plagiarism has been detected.*

Telif | Copyright ©

*idrak'*te yayımlanan çalışmaların telif hakları yazarlarına aittir.
The copyrights of articles published in idrak belong to their authors.

Published by Giresun Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Giresun University Faculty of Theology, 28200, Giresun, Türkiye.

Bir Saha Hikâyesi Olarak “Amerika’daki Giresun”

Öz

Saha araştırmasına dayanan bilimsel çalışmalarda, araştırmacının nasıl başladığı ve sonuçlanana kadarki süreç yazılması gereken önemli konulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Son zamanlarda saha çalışmalarının kendisi kadar, araştırmacının sahaya dair deneyim ve tecrübelerini aktardığı metinler de dikkat çekmektedir. Bu makalenin konusu da Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) yaşayan Giresunlu göçmenlerin sosyokültürel ve dinî hayatlarını konu edinen, Kasım 2014-Temmuz 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen yurtdışındaki bir saha çalışması esnasında araştırmacının deneyimledikleridir. Söz konusu saha çalışmasına ait deneyim ve tecrübelerin aktarılması ve değerlendirilmesinin saha çalışması yapanlara, özellikle yurt dışındaki Türk göçmenler hakkındaki araştırmalara katkı sunacağı umulmaktadır. Teorik çalışmalara göre çok daha “maliyetli” olabilen saha çalışmaları, araştırmacıların sahadan elde etmiş oldukları deneyim ve tecrübeleri aktarmalarının para ve zaman gibi maliyetlerin azaltılması yanında araştırmacının niteliğine de katkı sunabileceği öngörülebilir. Makalede öncelikle, nitel bir araştırma olarak tasarlanan, “etnografik” yaklaşımın esas alındığı, görüşmelerin dışında gözlem notlarına da yer verilen araştırmacının, konusunun belirlenmesi, saha çalışması için yurt dışında bir ülke tercihi, tercih edilen bu ülkedeki bir üniversiteden kabul alınması ele alınmıştır. Daha sonra Giresun/Yağlıdere’den ABD’ye göçün hikâyesindeki bazı hususlara dikkat çekilmiştir. Sonrasında ise araştırmada “sosyokültürel ve dinî hayat” başlıkları altında yer alan konular yine sahaya yönelik deneyim ve tecrübeler bağlamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sahanın hikâyesi, Yurt dışında saha çalışması, Amerika Birleşik Devletleri, Giresun, Göçmenler.

“Giresun in America”: A Field Story

Abstract

In scientific studies drawing on fieldwork, how the research begins and the entire process until it ends is an important issue that needs to be elaborated. Recently, the texts in which the researcher conveys his experiences of the field attract attention as much as the field studies themselves. The subject of this article is the field experiences of the researcher in a sociological study conducted between November 2014 and July 2015 on the sociocultural and religious lives of Giresun immigrants living in the United States of America (USA). It can be said that sharing the experiences of the fieldwork in question is going to make a small contribution to fieldworkers in general, but more specifically to the researches on Turkish immigrants abroad. In field studies, which might be also much more “costly” than theoretical studies, it can be stated that researchers’ sharing of the experiences they have gained from the field will not only reduce costs such as money and time but also contribute to the quality of the research. The article was designed as qualitative research and based on “ethnographic” approaches; apart from the interviews, the determination of the research topic in question, including observations and field notes, the choice of a country abroad, and getting accepted from a university in the preferred country were first discussed. And then some issues in the story of migration from Giresun/Yağlıdere to the USA were highlighted. Afterward, the topics under the headings of “sociocultural and religious life” in the research were evaluated in the context of experiences in the field.

Keywords: The story of the field, Field study abroad, United States, Giresun, Immigrants.

Giriş

Her akademik çalışmanın, konusunun seçiminden sonuçlandırılmasına kadar olan sürecinin bir hikâyesi vardır. Okuyucu bu hikâyenin bir kısmını çalışmanın içinde bulabilir veya bazı ipuçları yakalayabilir. Saha çalışmalarının içerisinde özellikle “sahanın tanıtımı”, “sahaya erişim” gibi başlıklarda araştırmanın hikâyesine dair bilgiler edinebiliriz. Ancak saha araştırmasına dair bazı hikâyeler araştırma metninde yer alma “zorunluluğu” olmadığı için ya yazılmamakta ya da kısmen yer almaktadır. Son zamanlarda ise araştırmacıların sahadaki deneyim ve tecrübelerini aktardığı metinlerin çoğaldığı ve yayımlandığı söylenebilir.¹

Bu makale Türkiye’den oldukça uzak bir coğrafyada, Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD), Giresunlu göçmenleri konu edinen ve kitaplaşan² bir saha çalışmasında bir kısmı kitaba yansımış olan deneyimleri içermektedir. Bu anlamda makalenin amacı, genel olarak saha çalışması ve spesifik olarak yabancı bir ülkede Türk göçmenler üzerine araştırma yapacak araştırmacılara mütevazı bir katkı sunabilmektir. Çeşitli zorluklar içinde yapılan saha çalışmalarında araştırmacıların sahadan elde etmiş oldukları deneyimleri aktarmaları, kaynakların daha verimli kullanılması açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla makalenin bu anlamda katkı yapması sevindirici olacaktır.

Makalenin konusu olan saha çalışması Kasım 2014-Temmuz 2015 tarihleri arasında, Giresunlu göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı New Jersey, Pennsylvania, New York, Connecticut ve Massachusetts eya-

- 1 R. M. Emerson vd., *Bütün Yönleriyle Alan Çalışması (Etnografik Alan Notları Yazımı)*, çev. A. Erkan Koca (Ankara: Birleşik Yayınları, 2008).; Rabia Harmanşah ve Z. Nilüfer Nahya (haz.), *Etnografik Hikâyeler (Türkiye’de Alan Araştırması Deneyimleri)* (İstanbul: Metis Yayınları, 2016).; John Van Maanen, *Alanın Hikâyesi*, çev. A. Erkan Koca (Ankara: Atf Yayınları, 2017).; Aslı Yazıcı Yakın ve Meriç Kükrer (ed.), *Etnografi (Olağan-İçi Tecrübe)* (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2019).
- 2 Mustafa Bakırcı, *Amerika’daki Giresun (Göç, Kültür ve Din)* (İstanbul: Bir Yayıncılık, 2019). Kitapla ilgili yapılan bazı değerlendirmeler için bk. Abdülbaki Dede, “Amerika’daki Giresun”, *Şehir ve Medeniyet Dergisi* 6/12 (Haziran 2020), 258-261.; İbrahim Demirci, “Roman tadında sosyoloji: Amerika’daki Giresun”, *Yeni Şafak Kitap* (15 Nisan 2020), 24; Selçuk Küpçük, “Türk kokusuyla başlayan bir göç hikayesi”, *Karar* (27 Nisan 2020), 2; Kerim Alptekin, Dünyabizim, “Bavullarla Amerika’ya taşınan Giresun” (Erişim 10 Şubat 2020).

letlerinde, 33’ü kadın, 62’si erkek olmak üzere toplam 95 Giresunlu göçmenle yapılan görüşmelere dayanmaktadır. Nitel bir araştırma olarak tasarlanan çalışmada “etnografik” yaklaşım esas alınmış, görüşmelerin dışında, saha notlarına da yer verilmiştir.

Proje ve araştırmalara bütçe ve burs imkânı sunan kurumların varlığı kadar, bu araştırmaların ulaşılabilir yayınlara dönüşmesi/dönüştürülmesi de önem arz etmektedir. Ülkemizde de özellikle Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) başta olmak üzere birçok kurum bilimsel araştırmaları desteklemektedir. Bu makalenin konusu olan araştırma da TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir. Ne var ki bazı proje ve araştırmalar destekleyici kurumun talep ettiği bir “sonuç raporu” olarak yine o kurumun arşivinde kalmakta, ulaşılabilir bir yayına dönüşmemektedir. Neredeyse hiç yazılı metne dönüşmeyen bir başka konu ise özellikle kurumların desteklediği yurt dışı eğitim, proje ve araştırmalarda eğitim alan kişinin veya araştırmacının deneyimleridir. Oysa araştırmacıların özellikle başka ülkelerdeki saha çalışmalarında elde ettikleri deneyim ve gözlemleri paylaşımları ayrı bir önem arz etmektedir.

Saha çalışmalarında, özellikle sahaya ulaşımın zor olduğu araştırmalarda, esas araştırmaya engel olmadığı sürece, sahadan farklı veriler toplamak da mümkün olabilmektedir. Örneğin söz konusu saha çalışmasında Diyanet İşleri Başkanlığı’na (DİB) bağlı camilerde görev yapan din görevlileriyle sürekli karşılaşıyordum. Sahadaki camilere uğradığımda kendileriyle sohbet etme imkânı buluyor, özellikle Giresunlu göçmenlerin dinî hayatına dair elde ettiğim verileri anlama ve yorumlamada yardımcı olacak bilgiler ediniyordum. Tamamı ilahiyat mezunlarından oluşan görevlilerin bir kısmı ise da yüksek lisans ve doktora düzeyinde kariyerlerine devam ediyorlardı. Din görevlileriyle sürekli görüşme imkânım olunca onların gözünden ABD’deki Diyanet hizmetlerine yönelik bir çalışmanın faydalı olacağını düşündüm ve bu konuyu Din Hizmetleri Müşavirine açtım. Müşavir beyin olurunu alarak görüşmelere başladım ve daha sonraki süreçte bu araştırmayı makale olarak yayınladım.³

3 Mustafa Bakırcı, “Din Görevlileri Gözünden Diyanet İşleri Başkanlığı’nın Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Din Hizmetleri”, *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (BEÜİFD)*, 6/1 (2019), 71-101.

1. Sahadan Önce: Konunun Belirlenmesi ve Kabul Aşaması

Lisans sonrası akademik kariyer yolculuğu genellikle araştırmacıların çalışma konusu belirleme hususundaki yoğun düşüncelerini içerir. *Amerika'daki Giresun* (2019) çalışması da hem yurt dışında doktora sonrası bir çalışma yapmak (postdoc) hem istediğim bir konuyu çalışmak hem de doğup büyüdüğüm topraklara küçük de olsa bir vefa gösterebilmek düşüncelerinin bileşimi olarak ortaya çıktı. Esasen doktora tez konumun belirlenmesinde ve bazı makale çalışmalarım da “özellikle sosyal bilimlerle uğraşan bir akademisyenin konu ve imkânlar ölçüsünde doğup büyüdüğü topraklara katkı sunabilecek bazı çalışmalar yapmasını bir vefa” olarak görme eğilimim belirleyici olmuştu. Bu nedenle, değerli doktora hocam Prof. Dr. Yümni Sezen’le nesiller arasında dinî ve kültürel değişimle ilgili bir doktora tezi konusundaki görüş birliğimiz sonrasında hocama saha çalışmasını Giresun kent merkezinde yapmak istediğimi söylediğimde kendisi bunu büyük bir memnuniyetle desteklemişti. Böylelikle hem nesiller arasındaki dinî ve kültürel değişimi hem de Türk modernleşmesini anlamak açısından önemli bir temsil gücü olduğunu düşündüğüm, doğup büyüdüğüm Giresun’a dair bir çalışma yapma imkânı bulmuştum.⁴

Belli başlı Avrupa ülkelerini gördüğüm ve bir süre yaşadığım için her zaman gitme imkânı bulamayacağım hem vize alma hem de maddi imkânlar açısından gitmenin kolay olmadığı ABD’yi tercih ettim. Birinci öncelik ABD olduğunda henüz kafamda “netleşmiş” bir konu yoktu. Yaptığım istişarelerde sosyoloji alanında yurt dışında teorik bir çalışma önerisinin TÜBİTAK tarafından desteklenme ihtimalinin az olduğu, “ampirik” olarak Türkiye’den yapılması “zor” olan çalışmaların daha fazla destek göreceği şeklinde bir sonuca ulaştım. Dolayısıyla ABD’de olmamı “zorunlu” kılacak bir çalışma arayışına girdim. Bu arayışım beni yıllardır Türkiye kamuoyunda az da olsa bilinen, ABD’de yaşayan Yağlıdere’li göçmenler konusuna götürdü.

Yağlıdere ilçesi, yazları sokaklarında ve cuma günü kurulan pazarında birçok kişinin İngilizce konuştuğuna şahit olunabilecek, doların

⁴ Mustafa Bakırcı, *Üç Nesil Üç Hayat (Dini ve Kültürel Değişim)* (İstanbul: Bir Yayıncılık, 2019).

aygın olarak kullanıldığı, çocukların, “Büyünce ne olacaksın?” sorusuna “Amerika’ya gideceğim!” diye cevap verdiği, bu yüzden “New (Yeni) Yağlıdere” nitelendirmesine sahip bir ilçedir. Eski Amerikan başkanlarından birinin Türkiye ziyaretinde özellikle Yağlıdere’yi görmek istediğini söylediği ileri sürülmektedir. Yine ABD’de pek çok kimse tarafından “Yağlıdere mi büyük, Türkiye mi?” sorusunun sorulduğu bu ilçe hakkındaki ilginç söylentilerdendir. Dolayısıyla Yağlıdere’li göçmenler hakkındaki çalışmanın yine bu araştırmanın odaklandığı göçmenlerin sosyokültürel ve dinî hayatı dışında ve fakat yine onunla ilgili olarak göç ve göçmenlik literatürüne de önemli katkı sunacağını düşündüm.

ABD’de yaşayan Yağlıdere’li göçmenleri çalışmak düşüncesinin olgunlaşmasından sonra ilk işim bir araştırma önerisi hazırlamak oldu. Yurt dışı doktora çalışmam için başvurmayı düşündüğüm burs, “2219 -Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı” idi. Bu programa başvurabilmek için araştırma yapmak istediğiniz ülkedeki bir üniversite ya da benzeri bir kurumdan kabul (acceptance) almanız gerekmektedir. Yurt dışındaki bir üniversite veya akademik bir kurumdan kabul almak her zaman kolay olmamaktadır. Akademik ilişkiler yoluyla veya çalışmak istenilen konuya ilgi gösterebilecek kişi veya bölüme doğrudan e-postayla iletişim kurma seçenekleri yer almaktadır. Ben araştırma önerisini hazırladıktan sonra Giresunlu göçmenlerin yoğun olarak yaşadıklarını bildiğim New Jersey ve New York eyaletleri etrafındaki üniversitelere ve bir de George Washington Üniversitesi Sosyoloji Bölümüne e-posta atmıştım. Birkaç üniversiteden post doktora kontenjanlarının dolu olduğuna dair aldığım cevapların ardından George Washington Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nden kabul mektubu aldım ve TÜBİTAK’ın 2219 numaralı, Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı’na müracaat ettim.⁵ TÜBİTAK için hazırlanan araştırma önerisi ve diğer formların istenen şekilde, araştırma konusunu ve önemini vurgulayacak şekilde hazırlanması ve mümkünse önceden onay almış projelerin dikkatli bir şekilde incelenmesi önem arz etmektedir. Ayrıca önerilen

5 “Göç, Kültürel Çatışma ve Din-Amerikan Yaşam Tarzının ABD’de Yaşayan Giresun/Yağlıdere’li Göçmenlerin Dini ve Kültürel Hayatına Etkisi” başlıklı bu araştırma 2014 Yılı 2219-Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı 1. Dönem Başvurusu olarak kabul edilmiş ve bu burs desteği ile gerçekleştirilmiştir.

araştırmanın hem araştırmacının kendi kariyerine ve gelişimine hem de Türkiye'deki akademik çalışmalara potansiyel katkısının net bir şekilde ortaya koyulması gerekmektedir.

1. Sahaya Erişim ve Araştırmanın Yürütülme Süreci

TÜBİTAK'tan araştırma desteği elde edilmesinden sonraki aşama araştırma önerisinde belirtilen takvime göre şekillenmekte ve kabul alınan üniversiteyle resmî yazışma süreci başlamaktadır. Araştırmacı, üniversite tarafından istenen belgeleri gönderdikten sonra, üniversite de vize işlemlerine esas olacak belgeleri (DS Belgesi gibi) araştırmacıya ve aynı zamanda ABD konsoloslughuna göndermektedir. Vize işlemleri için araştırmacının kendisi ve varsa beraberinde götüreceği aile bireyleri için tüm belgeleri eksiksiz doldurması gerekmektedir. Şayet mümkünse daha önce J-1 vize işlemi yapmış bir kişiden yardım alması bu süreci kolaylaştıracaktır.

Saha çalışmaları araştırmacılara çoğunlukla olumlu deneyimler ve bilgiler sunmakla birlikte birçok zorluğu da içermektedir. Özellikle sahanın araştırmacının aşına olmadığı bambaşka bir "kültürel ortam" olduğu durumlarda bu zorluklar daha belirgin hâle gelebilir. Başka bir ülkeye belirli bir bütçe ve burs imkânıyla gidilmişse bu zorluklara ekonomik koşullara dair olanlar da eklenebilmektedir. Kabul alınan üniversite ve konsolosluk da araştırmacıdan tek veya aile fertleriyle gitmesine göre aylık belirli bir miktarı gelir olarak ibraz etme zorunluluğu getirmektedir. Bu miktar kişi sayısına ve gidilecek şehre göre değişmektedir.

Yurt dışına giden araştırmacılar için en önemli problemlerin başında kalma yeri ve özel araç temini gelmektedir. Bir saha çalışmasını mümkün kılan en önemli unsurlardan biri kuşkusuz anahtar kişilerdir ve bu konularda öncelikle başvurulabilecekler de onlardır. Bu çalışmada anahtar kişiler yalnızca katılımcılara ulaşmam için değil, aynı zamanda hiç bilmediğim bir ülkede ulaşım, barınma ve ülkedeki gündelik hayata dair önemli konuları öğrenmem noktasında da önemli bir rol oynadı. Örneğin havaalanından alınmamızdan belirli bir süre misafir edilmemize yönelik imkânı önceden irtibat kurduğum Din Hizmetleri Müşaviri ve Maryland TACC bünyesindeki Diyanet görevlileri sağladı. Bu misafirlik süreci, Müşavir Bey

ve Diyanet görevlileriyle birçok program ve etkinliğe katılma imkânı sağladığı gibi ABD’deki Türk göçmenler ve Diyanet hizmetlerine yönelik değerli bilgiler edinmemde vesile oldu. New Jersey’de ev kiralama işini ve farklı şehirlerdeki saha çalışmalarımındaki konaklama problemini de aynı şekilde anahtar kişiler üzerinden halledebildim. Çalışma boyunca ziyaret ettiğim altı eyaletin hepsinde Diyanete bağlı camilerdeki din görevlileri, dernek başkanları ve cami cemaatinin sıcak ilgi ve yardımlarını da şükranla anmam gerekir. Yurt dışında saha çalışması yapacak araştırmacıların Diyanete bağlı camilerdeki din görevlileri, dernek yetkilileri ve cami cemaatinden her zaman istifade edebileceğini söyleyebilirim.

Kampüs alanında veya yakın bir bölgede konaklama imkânı elde edilebilse yahut da toplu taşıma aracı kullanma imkânı olsa dahi, gidilen ülkeye bağlı olarak çoğu zaman özel araç bir zorunluluk olmaktadır. Özel araç satın almak ise aracın fiyatından ziyade satın alma işlemleri ve en önemlisi aylık sigorta bedeli konusunda sorun teşkil edebilmekte, daha önce gidilen ülkede vergi ve sigorta kaydı bulunmayan kişiler için araç sigorta ücreti yüksek bir maliyet oluşturmaktadır. Bunun yanında araştırmacının sağlık sigortası yaptırması da kabul aldığı üniversite ya da kurum tarafından çoğunlukla zorunlu kılınan bir işlemdir. Yurt dışına giden bir araştırmacı, konaklama, araç, telefon hattı gibi konuları hallettiğinde artık saha çalışmasına “daha rahat bir şekilde” başlayabilecek duruma gelmektedir. Bu noktada, eşim de yanımda olmasına rağmen TÜBİTAK’ın sağladığı burs imkanının çalışma boyunca yeterli olduğunu da belirtmem gerekir.

Saha çalışmalarının birçok handikabından bahsedilebilir. Özellikle saha sizin için son derece yabancı bir yerse ve görüşme ve gözlem yapma zorunluluğunuz olan bir çalışma yürütüyorsanız durum daha da zorlaşmaktadır. Görüşülecek kişileri seçmek, onlara ulaşmak nitel çalışmaların en önemli kısmını oluşturmaktadır. Ulaşılan kişinin “niteliği” çalışmanın niteliğini de etkilemektedir.⁶ ABD’deki Giresunlu göçmenlerin yaşadıkları bölgelere ve yaşam pratiklerine yönelik yeterli bir çalışma olmadığı için çalışmamı hangi bölgede

6 Alan Morris, *Derinlemesine Görüşme (Pratik Bir Giriş)*, çev. Figen Uzar Özdemir ve A. Erkan Koca (Ankara: Atf Yayınları, 2023), 91.

daha kolay bir şekilde yürütebileceğime dair öngörünün zihnimde şekillenmesi kolay olmadı.

George Washington Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde post doktora başlayıp, bir taraftan çalışmanın literatürü ve araştırma desenine yönelik kısımları gözden geçirirken bir taraftan da sahayla ilgili bilgiler edinmeye başladığımda bile sahaya ait bilgilerim aslında çok yüzeyseldi. Saha hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığımız durumlarda, sahaya ulaşmadan önce sahada irtibatlı olduğumuz kişilerden, araştırmamızı daha verimli bir şekilde yürütebilmek için ihtiyaç duyduğumuz bilgileri alabilmek önem taşımaktadır. Ancak anahtar kişilerin bizim tam olarak neyi, nasıl araştırmak istediğimizi, nelere ihtiyaç duyduğunuzu bilmesi ve ona göre cevap vermesi beklenmemelidir.

Zaman geçtikçe ve sahayla ilgili farklı ve önemli bilgiler elde etmeye başladıkça araştırmamı en kolay yürütebileceğim bölgenin New Jersey, Burlington civarı olduğuna karar verdim. Bu bölgeye yerleştikten sonra Giresunlu göçmenlere kolay bir şekilde ulaşmaya başladım. Birkaç gün içerisinde daha önceden telefonla irtibat kurduğum, Türk Amerikan Giresunlular Derneği Başkanı ile Hacı'nın Kahvesi'ne gittim ve birçok kişiyle tanışma fırsatı buldum. Burlington'da meşhur 130 numaralı yol üzerinde bulunan Hacı'nın Kahvesi hem o bölgedeki Giresunlu göçmenlerin hem de başka eyaletlerden ziyaret için gelen Giresunluların önemli uğrak yerlerinden biriydi. Yine vakit kaybetmeden, aynı şekilde telefonla irtibatımız olan Burlington Selimiye Camii Dernek Başkanı ile camiyi ziyaret edip, din görevlisi, dernek üyeleri ve cami cemaatinden bazı kişilerle tanıştım.

Kahvehane, cami, Türk marketleri ve dernek ziyaretleri ile görüşme yapabileceğim katılımcıların sayısı artmaya başladı. Görüşme yapmak için bir eve gittiğimde beş-altı kişiyi aynı anda tanıma imkânı bulabildiğim gibi, özellikle ilk gelen göçmenlerden hangi bölgede kimlerin yaşadığı, ne iş yaptıkları gibi konularda da ayrıntılı bilgilere ulaşıyordum. Uzun kış gecelerinde yemek ve çay sohbetleriyle devam eden ziyaretlerim sonucunda hangi bölgelerde kimlerle görüşme yapmam gerektiği konusunu şekillendirerek ilk görüşmelerimi ağırlıklı olarak New Jersey, Delaware ve Philadelphia-Levittown civarında

yaptım. Ağır kış şartlarının bitmesinden sonra New York, Connecticut, Massachusetts eyaletlerinde görüşmelere devam ettim. Çalışmanın dönüşmüş olduğu kitapta katılımcı ifadelerinin dipnotlarında yeri ve zamanı görülebilen görüşmeler genellikle ev ortamında gerçekleşti. Bunun yanında yine katılımcının belirlemesiyle diner, cami lokali, kahvehane, dernek binası gibi mekânlarda da görüşmeler oldu. Bu arada Amerika’daki gündelik hayatın önemli bir parçası olan “diner”ların esas lokanta özelliği yanında insanların sadece bir şeyler içmek için gittikleri mekanlar olduğunu; birçok Giresunlu göçmenin de diner işletmecisi ve çalışanı olduğunu belirtmek isterim.

Saha çalışmamın başlarında satın aldığım oldukça iyi sayılabilecek fotoğraf makinesi, çalışmaya yaptığım önemli bir yatırım oldu. ABD’de hem internet hem de mağazalar üzerinden birçok ürüne daha uygun fiyata ulaşma imkânı bulunmaktadır. Çok iyi durumda olan, hattâ hiç kullanılmamış ürünleri ikinci el ürünler satan websitelerinden bulabileceğiniz gibi, “yenilenmiş/refurbished”, indirimli ve kampanyalı birçok ürüne ve mağazaya ulaşmak da mümkündür. Ben de Türkiye’deki fiyatına göre oldukça uyguna bulduğum yarı profesyonel sayılabilecek bir fotoğraf makinesini elektronik/teknoloji ürünleri satan zincir bir mağazadan satın aldım ve araştırma boyunca yüzlerce fotoğraf çekme fırsatı buldum.

Özellikle yurt dışında yapılan saha çalışmalarında araştırmacının heyecan ve merakını taze tutması ve neredeyse her şeyi “tekrar görme imkânım yok” düşüncesiyle kaydetmesi önem arz etmektedir. Dolayısıyla ben de Türkiye’den çok uzak bir coğrafyada, altı eyalette, 25 bin kilometreye yakın yol yaparak yürüttüğüm saha çalışmasında hem Giresunlu göçmenlerin hayatlarına hem de ABD’deki gündelik hayata ve mekânlara dair ilgimi çeken her şeyi fotoğraflamaya gayret ettim. Bu fotoğraf kareleri araştırma konumla ilgili olarak bazen bir Giresunlunun evi; Giresun yöresine ait çeşitli yemeklerin, meşhur Giresun Pazar kıymalısının bulunduğu bir yemek masası, bu evlerin bahçelerinde yetiştirilen ısırgan ya da kara lahana (pancar), Burlington’da Hacı’nın veya Levittown’da Fazlı’nın kahvesi; Otçu Göçü şenliği, ibadet edilen camiler; camilerdeki iftar sofraları; bayram namazı sonrasında bayramlaşma olurken bazen de Washington DC, Philadelphia, New York, Boston gibi şehirlerin sokakları, ziyaret

ettiğim Maryland, Princeton, Columbia, Yale, Harvard, MIT gibi üniversitelerin kampüsleri oldu.

Birkaç özel örnek vermem gerekirse Lancaster bölgesinde yaşayan Amishlerin köylerini ziyaret etmek, onları yakından görmek, evlerini, at arabalarını, ahırlarını, kiliselerini, tarlalarını, tarım aletlerini fotoğraflamak belgesel tadında bir deneyim oldu. Saha çalışması için New Haven'a giderken Ferncliff mezarlığında Malcolm X'in kabrinde çektiğim fotoğraflar, yine saha çalışması için Massachusetts eyaletindeyken 18. yüzyılın sonlarından 19. yüzyılın ortalarına kadar New England'ın kırsal kasabalarındaki hayatı tüm canlılığıyla ortaya koyan tarihi bir müze olarak inşa edilmiş "Old Sturbridge Village" ziyaretinde çektiğim yüzlerce fotoğraf, gökdelenlerin ortasındaki 34 dönümlük Central Park'da çektiğim onlarca fotoğraf, Rockefeller'ın seyir terasından gündüz ve akşam çektiğim fotoğraflar, New Jersey'deki Liberty State Park içinde 11 Eylülde 2001'de yıkılan İkiz Kulelerden getirilerek sergilenen çelik kalıntıların fotoğrafları, yine parktan göz alıcı Manhattan fotoğrafları, Beyaz Saray, Kongre Binası ve daha nice mekanların fotoğrafları... Bu şekilde ABD'den neredeyse 25 bin civarında bir fotoğraf arşiviyle dönmüş oldum.

Sahada çekilen fotoğraflar saha çalışması bir rapora ve kitaba dönüşürken önem kazanmaktadır. ABD'de saha çalışması süresince yaptığım görüşmeleri, saha notlarını ve gözlemlerimi bilgisayar ortamında yazılı hâle getirmiş, çektiğim fotoğrafları da tarih ve mekâna göre dosyalamıştım. Saha çalışmalarında, araştırmayla ilgili elde edilen verilerin unutulmayacağı düşünülerek anında veya ilk fırsatta not edilmemesi veri kaybına neden olabilecektir. Bu yüzden araştırma konusuyla ilgili her tür bilginin, üzerinden zaman geçmesine müsaade edilmeden yazıya geçirilmesi, mümkünse bilgisayar ortamına aktarılması önem arz etmektedir.

ABD'den döndükten sonra araştırmamı kitaba dönüştürme aşamasında çektiğim fotoğrafların önemli katkısı oldu. Arşivimdeki fotoğraflar, sahaya dair çok daha fazla bilginin/yorumun zihnime düşmesine vesile oldu. Ayrıca bu fotoğraflardan bir kısmını kitabın ilgili bölümlerinde kullanarak konunun daha anlaşılır ve ilgi çekici hâline gelmesini sağlamaya çalıştım. ABD'ye ilk gelen Giresunlu göç-

menlerle yaptığım görüşmelere yer verdiğim kitabın ilk kısımlarına görüşmelere ait fotoğrafları ekledim. Daha sonraki bölümlerde de bayramlaşma, otçu göçü şenliği, dernek toplantısı, kahvehaneler, camiler, ısırgan ve pancar (kara lahana) yetiştirilen bahçeler, geleneksel Giresun pazar kaymalısının süslediği sofralar gibi birçok fotoğrafa yer verdim. Sahada çektiğim fotoğraflardan konuyla ilgili verdiğim konferanslarda, ders ve atölye gibi etkinliklerde de bolca istifade ettiğimi eklemem gerekir.

Giresunlu göçmenlerle olan görüşme ve gözlemlerimi mümkün olduğu kadar genişletebilmek adına, Washington D.C.’den Boston’a kadar, Giresunlu göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı şehir ve kasabalarda yaklaşık 25 bin kilometre araç yolculuğu yaptım. Bu yolculuklar Delaware, New Jersey, Pennsylvania, New York, Connecticut, Massachusetts eyaletleri ve yoğunluklu olarak da bu eyaletlerde bulunan Brooklyn, Burlington, Delran, Hamilton, Levittown, Long Island, Ludlow, Monroeville, Moorstown, Mount Holly, Mount Laurel, New Castle, New Haven, Peterson, Springfield, West Haven, Willingboro gibi şehir ve kasabaları kapsıyordu. Görüşme için yaptığım seyahatler onlarca Giresunlu göçmenle tanışma ve sohbet imkânı sunduğu gibi, Amerikan toplumunun gündelik yaşamına dair gözlem yapma fırsatı da verdi.

Belli bir süre Maryland eyaletinde kaldıktan sonra araştırmanın büyük bir kısmında New Jersey eyaletinin Burlington şehri civarında kaldım. Günübürlük gidiş-gelişimin mümkün olmadığı eyalet ve şehirlerdeki görüşme ve gözlemlerimi ise belirli bir süre o bölgelerde kalarak gerçekleştirdim. Yerleştiğim bölge dışında yaptığım saha çalışması esnasında New Haven ve Springfield’de bulunan Diyanete bağlı iki cami misafirhanesindeki konaklamalarımız dışında, eşimle birlikte diğer bütün konaklamalarımız Giresunlu göçmenlerin misafirperverlikleriyle gerçekleşti. Otelde veya başka bir yerde konaklamamıza müsaade etmediler. New York, Long Island bölgesindeki çalışmalarımda New York Amerika Giresunlular Derneği Başkanı, dernek üyeleri ve her bölgede olduğu gibi Diyanet görevlilerinin ilgi ve yardımları sahaya erişimimi ve görüşmelerimi kolaylaştırdı. Ayrıca görüşme yaptığım katılımcılar dışında pek çok göçmen ile çeşitli vesilelerle tanışma ve konuşma imkânı bulduğumu, bu kar-

şlaşma, konuşma ve sohbetlerin de araştırmaya katkı sunduğunu belirtmek isterim.

Görüşme yapmak özellikle yurt dışında bir saha söz konusu olduğunda oldukça zaman alan ve maliyetli bir yöntem olarak görülmektedir. Görüşme yapılacak kişilere ulaşmak, görüşme yapmayı kabul etmeleri, görüşme için randevu alabilmek oldukça zahmetli süreçlerdir.⁷ Araştırma sahasının altı eyaleti kapsamı ve ABD’de ulaşımın büyük oranda uzun mesafeli otoyollardan sağlanıyor olması daha fazla zaman ve masraf anlamına geldi. Ancak saha çalışması yürütülen ülkede o dönemde benzinin ucuz olması, evin dışında sahada olduğumuzda DİB’e bağlı camilerin misafirhaneleri ve Giresunlu hemşerilerin misafirperverlikleri ile evlerinde konaklamamız verilen burs miktarının yeterli olmasında etkili oldu.

İlk görüşmelerde katılımcıların Giresun’dan/Yağlıdere’den ABD’ye göçün başlangıcına dair anlattıkları hikâyelere şahit oldum. Birkaç kişinin anlatımındaki farklılıklar beni göçün ilk şahitlerinin olup olmadığını sormaya yöneltti ve bu kişilere ulaşmaya çalıştım. Yağlıdere’den ABD’ye ilk gelen İ.A.’nın oğlu S.A. ve yine ilk gelenlerden Ö.K. ve eşi R.K., E.G., H.G., M.B. ve M.K. ile görüşmeler gerçekleştirdim. Yağlıdere’den ABD’ye ilk gelen Terzi İ.A.’nın oğlu S.A., babasının peşinden annesi ve ablasıyla ABD’ye gelen ilk kişilerden olmasının yanında, babasıyla birlikte Yağlıdere’den birçok kişinin ABD’ye gelmesine aracılık etmiş kişilerden biriydi. Keşaplıların göçmesinde ise kendileri de Keşaplı olan Ö.K, H.G., M.K. ve E.G. gibi isimlerin etkisi büyük olmuştu. İlk göçmenlerle yaptığım görüşmeler, göçün hikâyesini daha “doğru” öğrenmemi, Giresunluların ABD’ye göç hikâyesinin başlamasına vesile olan Lefter Çember’le ilgili birinci elden bilgiler edinmemi, göçün ilk yıllarında karşılaşılan çeşitli zorlukları öğrenmemi ve göçmenlerle ilgili daha sonra karşılaştığım birçok hususu daha iyi anlamamı sağladı. Bu görüşmeler ayrıca ABD’ye gelen kimi Giresunlu göçmenlerin ve medyada yer alan bazı göç hikâyelerinin belirli kısımlarının kurgu olduğunu anlamama vesile oldu.

Giresunlu göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerdeki cami programları, mevlit merasimleri, ev ve yemek davetleri, pik-

7 Morris, *Derinlemesine Görüşme (Pratik Bir Giriş)*, 27.

nikler, dernek toplantıları, kahvehaneler gibi birçok sosyokültürel ve dinî içerikli organizasyon ve mekânda yapmış olduğum katılımlı gözlemlerin de araştırmam için çok faydalı olduğunu belirtmem gerekir. Nitel araştırmalarda görüşme formuna bağlı olarak yaptığımız görüşmeler dışında gözlemlerimizin, saha notlarımızın ve enformel görüşmelerimizin de çok önemli olduğunu unutmamak gerekir.

2. Göçün Hikâyesine Sınır Ötesi Sahadan Yeniden Bakmak

Saha boyunca Yağlıdere’den ABD’ye göçle ilgili ulaşabildiğim farklı “hikâyeleri” öğrenmeye çalıştım. Çoğu gazetecilerin çeşitli söyleşilerine dayalı olarak elde edilmiş bilgilerdi. Medyada yer alan bilgilerin bir kısmında tutarsızlıklar olduğu gibi bir kısmı da kamuoyunun ilgisini daha fazla çekmek için değişikliklere uğrayarak yeniden yazılmış hikâyelerdi. Bu durumu ilk göçmenlerle yaptığım görüşmelerden sonra fark ettim. ABD’ye göç hikâyesinin başlangıcında 1900’lerin başında Yağlıdere’nin Gebekilise köyünde doğmuş, bölgedeki Rumların ayrılmasından sonra bitişik Hisarcık köyünde “Hacce”⁸ ismindeki bir kadının belli bir süre baktığı 14-15 yaşlarındaki Lefter (Çember) isminde bir çocuk yer almaktadır. Görüşmelerde aktarılanlara göre Lefter, Hacce’nin kocası tarafından gemiye bindirildikten sonra Rusya’ya ve bir müddet sonra oradan Yunanistan’a ya da doğrudan Yunanistan’a gitmiştir. Ancak Yunanistan’da “Sen Türk kokuyorsun.” şeklinde ifade edilen, Türkiyeli olduğunu vurgulayan dışlamadan sonra ABD’ye göç etmiştir. Lefter 1963 yılında doğup büyüdüğü toprakları ve kendisini bir süre bakan Hacce’yi görmek için Giresun’a gelmiş, kısa bir süre Gebekilise köyünde misafir olmuştur. Geldiğinde Hacce Hanım’ın sadece mezarını ziyaret edebilen ve köyünde yılların hasretini gideren Lefter, Yağlıdere’den ayrılırken belki Giresun şehrine bile yılda ancak birkaç kez yolu düşen insanlara, “Amerika’ya gelerseniz beni bu adreste bulabilirsiniz, ben size yardımcı olurum.” diyerek iletişim bilgilerini bırakmıştır. Son derece samimi duygularla Lefter’in ağzından çıkan bu sözler karşısında insanların kafasından; “Yağlıdere’den Amerika’ya kimin yolu düşebilir!” şeklinde bir düşünce geçmiş olması muhtemeldir. Ne var

8 Karadeniz bölgesinde Hatice isminin çoğu zaman “Hacce” olarak söylendiği göz önünde bulundurulduğunda Lefter’i bakan kadının isminin de Hatice olduğu düşünülebilir.

ki, üç sene sonra esas mesleği terzilik olan ama aynı zamanda bir veya birkaç arkadaşıyla birlikte bölgede yapılan silahları başka bölgelere götürüp satma işiyle de uğraşan Terzi İ.A.'nın, çok az insanın cesaret edebileceği bir maceraya atılarak 1966 yılında ABD'ye Lefter'in yanına gitmesiyle başlayan süreç aile fertlerinin, yakın arkadaşların ve hemşerilerin oluşturduğu "ilişkiler ağı/network" üzerinden devam etmiş ve günümüzde tahminen 45-50 bin Giresunlunun hikâyesine dönüşmüştür.

New Jersey Burlington civarında yerleşmem Giresunlu göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı bir bölge olmasının yanında, Giresun'dan ilk gelen göçmenlere ulaşma ve görüşme imkânı da sundu. İlk göçmenlerle görüşme isteğim, araştırma sorularıma cevap aramanın yanında, uzun yıllardır medyada yer alan ve birkaç akademik çalışmada da yer verilen "ilk göç hikayelerini" bizzat ilk göçmenlerin ağzından dinleme isteğimden kaynaklanıyordu. Saha çalışmalarında araştırma konusunu zenginleştirip derinleştirebilecek kişilere erişmek de önem arz etmektedir. Bu çalışma özelinde ilk göçmenlere ulaşmam birçok açıdan çalışmamı farklılaştırdı ve bazı yazılı kaynaklardaki bilgileri sahadan yola çıkarak yorumlamama imkân verdi.

İlk göçmenlerden alacağım bilgiler birçok açıdan önem arz etmekle birlikte özellikle göç hikâyesinin başında yer alan Rum asıllı Lefter ile ilgili olarak Ö.K., eşi R.K. ve S.A. gibi ilk göçmenlerden olan ve Lefter'i tanıyan kişilerden edineceğim bilgiler çok önemliydi. Ö.K. Lefter'le çok zaman geçirmiş, onu evinde misafir etmiş biriydi. Eşi R.K. ise Lefter'e hastalığında bakmış, evinde misafir etmiş, ona Giresun yemekleri yapmış, ondan Giresun'daki çocukluğuna dair anılarını dinlemiş biriydi. S.A. da babasından hemen sonra ABD'ye göç eden biri olarak Lefter'le uzun zaman geçiren, vefatına yakın bakmak için evine alan; Lefter burada vefat ettiğinde cenaze ve defin işlemlerini gerçekleştiren kişi idi. Lefter'in hayatına dair bilgilerin yer aldığı iki esere ulaştım. Bunlar Müzeyyen Güler⁹ ve Lisa Dicarlo'ya¹⁰ ait

9 Müzeyyen Güler, *Okyanus Ötesine (ABD'de Türk Göçmenler)* (İstanbul: Huzur Ofset, 2009).

10 Lisa Dicarlo, *Migration And Identity Among Black Sea Turks* (Providence: Brown University), Phd. Thesis, 2001); Lisa Dicarlo, *Migrating to America: Transnational Social Networks and Regional Identity among Turkish Migrants* (London: I.B. Tauris, 2008); Lisa Dicarlo, "Migration from Giresun to the United States: The Role of

eserlerdir. Güler eserinde 1918 yılında Yağlıdere yöresinde yaşayan Rumlar ülkeyi terk ederken Hisarcık Köyü muhtarının karısının 14-15 yaşlarındaki hasta bir Rum gencini koruduğunu, daha sonra Lefter'in gizlice gemiyle Giresun'dan ayrılıp Yunanistan'a, oradan da Amerika'ya gittiğini anlatır. Güler'in ifadesine göre Lefter'in ziyaret için Yağlıdere'ye gelme tarihi 1965 yılıdır. Güler, İ.A'nın ABD'ye gitmesinden sonra Lefter'in kendisine çok yardımcı olduğu, iş bulup, yeşil kart almasını sağladığı bilgisine yer verir.¹¹

Dicarlo'nun ulaştığım eserlerinden biri ise 2001 yılında Brown Üniversitesi'nde yaptığı bir doktora tezinin kitaplaşmış şekliydi. Dicarlo'nun ayrıca konuyla ilgili bir de kitap bölümü mevcut. Dicarlo'nun çalışmasında Lefter'in 1913 yılında Espiye'nin bir Rum köyünde, yedi erkek ve bir kız kardeşin en küçüğü olarak dünyaya geldiği belirtilir. Dicarlo'ya göre ailenin Rusya'ya göç etmek için köylerinden Giresun'a yaptıkları yolculuk esnasında Bulancak mevkiinde Türk milliyetçileri tarafından Lefter'in bazı kardeşleri öldürülürken kalan kardeşleri, anne ve babası ise yolda açlıktan ölmüştür. Bu olaylardan tek kurtulan kişi olan Lefter, ailesinin ve diğer öldürülen kişilerin yanlarındaki paraları alarak Rusya'ya gitmiş, orada abisini bulmuş, bir müddet çalışıp para biriktirdikten sonra ise abisi ile Yunanistan'a, kısa bir süre sonra da 15 yaşında iken yine abisiyle birlikte Amerika'ya göç etmiştir.¹²

Dicarlo aktardığı bu bilgiler için herhangi bir referans ve kaynak göstermemektedir. Lefter, Giresun'dan gelen tüm göçmenlere yardımcı olmuş, onları işe yerleştirmiş, hastalandığında da bavulunu alarak Ö.K.'nın evinden S.A.'nın evine giderek orada vefat etmiş; bu insanları ailesi gibi görmüştür. Lefter, 14-15 yaşlarında, Dicarlo'nun bahsettiği olayları yaşayan biri olsaydı, Giresun'dan gelenlerle bu kadar derin dostluklar kurması, hastalandığında bavulunu alıp evlerine gitmesi pek mümkün olmazdı. Ayrıca bu insanlara köyünde çok daha küçük

Regional Identity", *Turkish Migration To The United States: From Ottoman Times To The Present*, ed. A. Deniz Balgamis - H. Kemal Karpat (Madison: University of Wisconsin Press, 2008.)

11 Güler, *Okyanus Ötesine (ABD'de Türk Göçmenler)*, 83-85.

12 Dicarlo, *Migrating to America: Transnational Social Networks and Regional Identity among Turkish Migrants*, 50-51.

yaşlarda yaşamış olduğu hatıralarını anlatırken 14-15 yaşlarındaki yaşadıklarından hiç bahsetmemiş olması da dikkat çekicidir.

Akademik çalışmalarda konuyla ilgili bilgi alınabilecek tüm kaynaklara ulaşma çabasının çok önemli olduğu; bazen hiç umulmadık bir yerden önemli bilgilerin elde edilebileceği bilinen husustur. ABD'den döndükten sonra, daha önce yazdığım muhtelif parçalardan oluşan metinlerin tekrar gözden geçirilmesi ve yeni bölümlerin yazılıp araştırmanın kitaplaştırılması aşamasında Lefter'in köyünü neden ziyaret etmediğimi düşündüm. ABD'ye gitmeden önce Yağlıdere ilçesini ziyaret etmiş ama Gebekilise'ye gitmemiştim. Bunun önemli bir ihmal olduğunu ve özellikle kitaba Lefter'in doğup büyüdüğü köyden fotoğraf kareleri koymam gerektiğini düşündüm. Bunun üzerine bölgeyi çok iyi bilen; Giresun, Yağlıdere yöresi ve yörenin Türkleşmesi ve İslamlaşmasında büyük etkisi olan Hacı Abdullah Halife ile ilgili çalışmaları olan tarihçi yazar Mehmet Fatsa ile görüştüm. Fatsa'nın, Üçtepe (Kozbükü) beldesinin Çağlayan Mahallesi'nde (Gebekilise Köyü) ikamet eden, Hacı Abdullah Halife'nin torunlarından H.Ö.'nün Lefter'i tanıdığını söylemesi üzerine, kendisiyle yaptığımız telefon görüşmesi sonrasında Çağlayan Mahallesi'nde ziyaret ettik. Bu vesileyle Lefter'in hikâyesinde önemli yeri olan Gebekilise, Hisarcık ve Tekke köylerini görme imkânım oldu. H.Ö. ile yaptığım bu görüşme, Giresun'da Lefter'i gören ve tanıyan tek kişiyle yapılan bir görüşme olması nedeniyle benim için çok heyecan verici ve önemli idi. H.Ö.'nün ifadesine göre Lefter, 1966 senesinde gelmiş ve üç ay köyde misafir olmuştu. H.Ö.'nün şahitliğiyle Lefter'in baba evinin olduğu yer ve misafir olarak kaldığı evin fotoğrafları, ayrıca Lefter'in babasının "Çembero Yor" lakabıyla anıldığı, Erköy'de de yerleri olan varlıklı bir aile olduğu bilgisi de ilk defa kitapta yer almış oldu. H.Ö.'nün verdiği bilgiden sonra Lefter'in "Çember" soy isminin kaynağını da anlamış oldum.

H.Ö., Lefter'in köyde kaldığı süre içerisinde, saatlerce kendisiyle vakit geçirdiklerini ancak geçmişiyile ve ailesiyle ilgili herhangi olumsuz bir bilgi dile getirmediğini ifade etti. Ne var ki Dicarlo hiçbir kaynak gösterme ihtiyacı duymadan, doktora tezi gibi ciddi bir bilimsel araştırma metnini kitaplaştırdığı eserinde Lefter Çember'in hayatıyla ilgili kanıtı muhtaç bilgilere yer vermiş ve bu bilgiler Brown

Üniversitesi’nden bir akademisyenin İngilizce yazdığı metinler olduğu için dünyanın her yerinden ulaşılabilen bilgiler olarak akademik dolaşıma girmiştir.

3. Sahada Tanık Olunan “Sosyokültürel Hayat”

Araştırmam bitip Türkiye’ye döndüğümde “saha nöbetim”in bittiği hissine kapıldım. Sahadayken vaktimin sınırlı olduğunu biliyor; kendimi çok dikkatli olması, hiçbir şeyi gözden kaçırmaması gereken bir “saha nöbetçisi” olarak görüyordum. Saha çalışmamın bitmesinden sonraki aylarda fark ettiğim başka bir şey de sahadan, görüşmeler, gözlemler, saha notları ve benzeri yöntemlerle elde edilen bilgilerle birlikte tüm bunları anlamaya, yorumlamaya, yazmaya yardımcı olacak, “sahaya dair bütüncül bir bakışın, düşünüşün” zihnimde belirmiş olmasıydı. Bundan sonraki süreçte asıl mesele bu kadar görüşme, gözlem, saha notu ve deneyimini düzgün bir şekilde bir kitaba dönüştürebilmektir. Araştırmanın başlangıcında, araştırmanın temel problemleri çerçevesinde oluşturduğum konu başlıkları vardı. Bu başlıklar saha boyunca ve sonrasında sürekli şekillenmeye devam etti; hangi konunun müstakil, hangisinin diğerinin içinde yer almasının daha uygun olacağı; konu başlıklarının nasıl sunulması gerektiği de zihnimi sürekli meşgul eden hususlar oldu. Sahada iken görüşmeleri, saha notlarını ve gözlemleri yazılı metinler hâline getirmiş; her bir görüşmeye sayı vererek katılımcının cinsiyeti, yaşı, medeni durumu; görüşmenin tarihi ve yeri, mesleği ve bazı görüşmeciler için de kısaca ABD’ye hangi tarihte ne şekilde geldiğiyle ilgili açıklama yazmıştım. Kitabın bölümlerini yazmaya başlayınca bu metinlerin orijinallerini muhafaza ederek, her bir bölüm dosyasının içine bu metinlerden birer kopya koyup bu kopyalar üzerinde çalışmaya başladım. Bu şekilde elimdeki metinleri o dosyanın konusu bağlamında okuyup hangi görüşme ve notların kalması gerektiğine karar verme imkânı oldu.

Araştırmamın başlangıcında Türkiye’den ABD’ye göçün tarihine ve Giresun Yağlıdere’den ABD’ye göçün hikâyesine yer vermeyi planlamış; ulaşabildiğim bilgileri de not almıştım. ABD’ye gitmeden önce Yağlıdere’yi ziyaret ettiğimde, Yağlıdere ırmağının üstünde, 1816 yılında Kethüdazade Mehmet Emin Ağa tarafından yaptırılmış “Ağa Köprüsü” ya da “Ağa’nın Köprüsü” olarak bilinen kemer

köprüyü gördüğümde hayranlıkla uzun süre seyretmiş, üzerinde yürümüştüm. ABD'ye gittiğimde Yağlıdere'den gelen ilk göçmenlerin kaldıkları Brooklyn'den Manhattan'a geçince, trenden inip 1883 yılında hizmete açılan Brooklyn Köprüsü'nde yürürken zihnimde planladığım bölümün başlığı, "Ağa Köprüsü'nden Brooklyn Köprüsü'ne" şeklinde belirmişti. Kitapta bu başlığa "Yağlıdere'den ABD'ye Göçün Hikâyesi: Ağa Köprüsü'nden Brooklyn Köprüsü'ne" olarak yer verdim. Bu başlıktan sonra kitaba yedisi ilk gelen göçmenler olmak üzere toplam sekiz göçmenin hikâyesini ekledim. ABD'de yaşayan Giresunlu göçmenlerin ve özellikle ilk göç eden kişilerin ABD'ye gelme hikâyelerinin ve geldikten sonraki mücadelelerinin daha geniş bir çalışma kapsamında toplanması hâlâ önemli bir eksiklik olarak araştırmacıların ilgisini beklemektedir. Ayrıca bu göç hikâyeleriyle birlikte, birçok göçmenin elinde bulunan, özellikle yetmişli ve seksenli yıllara ait, çoğunluğu siyah beyaz yüzlerce fotoğraf da aynı şekilde taranmayı ve üzerinde çalışılmayı beklemektedir.

Diğer taraftan, Amerika'daki gündelik hayat ve Amerikan toplumunun yaşam pratiklerine yönelik bir bölüm yazmak araştırma başlıklarımdan biri değildi. Ancak ABD'ye gider gitmez, ABD'ye ilk defa gelmiş ve bir yıla yakın süre ABD'de yaşayacak olan bir sosyal bilimcinin gözünden ABD'deki sosyokültürel ve ekonomik hayata yönelik izlenimlerin not edilmesinin değerli olacağını düşündüm. Bu tespitlerin elbette ABD'deki sosyokültürel ve ekonomik hayatın "gerçekliğine" yönelik bir iddia değil, benim gözümden, benim deneyimlerimle sınırlı tespitler olduğunu ifade etmekte fayda var. Bu gözlemlerimin "yabancı/Türk/Giresunlu bir sosyal bilimcinin gözünden ABD" başlığı altında değerlendirilmesinin araştırma konum olan Giresunlu göçmenlerin ABD'deki sosyokültürel ve ekonomik hayata yönelik görüş, değerlendirme ve tespitlerini daha iyi ve içeriden anlamada yardımcı olacağını düşündüm. Kitabın birinci bölüm başlığı olan "Sosyokültürel Hayat" başlığı altında ilk olarak "Amerika: Düzen, Özgürlük; Herkes Yerli, Herkes Yabancı" başlığıyla sahadan elde ettiğim veriler ve kendi gözlem ve deneyimlerim üzerinden ABD'deki gündelik hayata dair bir bölüm yazmaya çalıştım. Diğer başlıklarda olduğu gibi bu başlıkta da konuyu kuşatıcı ve dikkat çekici bir başlık olmasına çaba gösterdim. Bu konu için zihnime düşen kavramlar; "düzen", "özgürlük", "herkes yerli" ve "herkes yabancı"

oldu. Aynı bölümün devamında ise göçmenlerin ev hayatını “Ev: Pancar, Perde, Shopping, Off Günü” başlığı altında değerlendirdim. Giresunlu kadın göçmenlerle görüşme yapmamda ve göçmenlerin ev hayatlarına dair daha detaylı bilgi edinme ve gözlem yapma imkânı elde etmemde hiç şüphesiz eşimin sahada sürekli yanımda olmasının büyük katkısı oldu.

Gurbette aile bir sığınak görevi görürken; yabancı bir toplumda yeni nesiller aile için bir endişeye dönüşebiliyordu. Bu yüzden aile ve yeni nesilleri ele aldığım bölüme “Aile ve Yeni Nesiler: Sığınaktaki Endişe” başlığını verdim. Yeşil kart almak için Amerikalı kadınlarla formalite evlilikler yapan, kaçak olarak yaşayan, uzun yıllar ailesini getirmediği/getiremediği ya da evlenmediği için bekar hayatı yaşayan göçmenlerin hikayesini de “‘Başka’ Hayatlar: Formalite Evlilikler, Müzmin Bekârlıklar, Kaçak Hayatlar” başlığı altında ele aldım. Göçmenlerin çalışma hayatlarını ise genellikle yaşadıkları bölgeye göre farklılık gösteren yaptıkları işler/meslekler üzerinden, “Çalışma Hayatı: Painting, Construction, Diner, Truck, Gaz Station, Pizza” şeklinde ifade ettim.

Göçmenlerin kimlik aidiyetini ele aldığım bölümü de “Millî Kimlik: Giresunluyum, Türküm, Amerikalıyım” şeklinde isimlendirdim. ABD’deki Giresunlu nüfusu toplam Türk nüfusunun onda birine tekabül etmesine rağmen, Giresunlu göçmenler Türkiye ve Türk göçmenlerle ilgili bir durum, etkinlik, faaliyet olduğu zaman topluluğun büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bir örnek vermek gerekirse, katılma imkânı bulduğum 24 Nisan 2015 tarihinde gerçekleşen Beyaz Saray’ın önünden Türkiye Büyükelçiliği’ne kadar yapılan Ermeni Yasa Tasarısı’na karşı yapılan protesto yürüyüşüne, o yıla kadar 150-200 civarında bir katılım olurken, o yılki protesto yürüyüşü için Din Hizmetleri Müşavirliğinin, cami ve Giresun derneklerinin devreye girmesiyle sayı beş binin üzerine çıkmıştır.

Araştırma yaptığım dönemde Giresunlu göçmenlerin iki tane derneği bulunmaktaydı. Bunlardan eski ve büyük olanı New Jersey Burlington’daki “Türk Amerikan Giresunlular Derneği”, diğeri ise Long Island civarındaki göçmenler tarafından daha yeni bir tarihte kurulmuş olan “New York Amerika Giresunlular Derneği” idi. Hem-

şehri dernekleri söz konusu olduğunda hem göçmenlerin derneklere hem de dernek yönetiminin göçmenlere yönelik “tatlı sitemlerini” de “Hemşeri Dernekleri: Ne Yapıyoruz Hemşerim Ne Yapalım Hemşerim” başlığı altında ele almaya çalıştım. Giresunlu göçmenlerin önemli uğrak yerlerinden olan kahvehanelerini de “Kahvehaneler: Biraz Sohbet, Biraz İçki, Biraz Yemek” şeklinde başlıklandırarak yazmaya çalıştım.

4. Sahada Tanık Olunan “Dinî Hayat”

Araştırmanın ikinci bölümünü “Dinî Hayat” konusu oluşturuyordu. Öncelikli olarak ABD’deki Müslüman varlığına ve kurumsal yapılara dair genel bir giriş metni yazmaya çalıştım. Bölümün başlığını hem ABD’de her dinî yapıya sağlanan imkanları hem de 11 Eylül sonrası Müslümanlara yönelik rahatsız edici tutum ve davranışları ifade etmek için, “ABD’de İslam ve Camiler: Özgürlük ve Endişe” şeklinde belirledim.

Bu bölümden sonra Giresunlu göçmenlerin cami inşa etme süreçlerini, camiyle ilişkilerini ve dinî hayatlarını “Giresunlu Göçmenlerin Camileri: Bayram, Cuma, Gusül” başlığı altında değerlendirmeye çalıştım. Araştırma yaptığım 2015 yılında ABD genelinde DİB’e bağlı yaklaşık 25 cami vardı. Bu camilerin yarıya yakını Giresunlu göçmenler tarafından açılmıştı. Giresunlu göçmenler ilk zamanlarda dinerların veya evlerin bodrumlarında bayram veya cuma namazı kılmak ve çocuklara dinî bilgiler öğretmek üzere başladıkları dinî ibadet ve faaliyetlerini camilerde yürütmek istemişler; kilise ve benzeri binalar satın alarak camiye çevirmişler veya satın aldıkları arazilere cami inşa etmişlerdi. Kitabın arka kapağında da yer alan bir mülakatta, kendilerini cami açmaya yönelten sebepleri sorduğumda aldığım bir cevap Giresunlu göçmenlerin dinî hayat önceliklerini belirlemeye yardımcı olan bir cevap olarak değerlendirilebilir: “Bir gün arkadaşlarla oturuyoruz, dedik ki, yahu tamam, yiyoruz içiyoruz, eğleniyoruz ama indemine de gevur olmadık ya! Hiç olmazsa senede iki defa bayram namazı, ara sıra cuma namazı kılabilceğimiz bir camimiz olsa! Çoluğumuz çocuğumuz da hiç olmazsa gusül abdestini öğrenir.”. Göçmenler inşa ettikleri camileri DİB’e bağlamışlar ancak yakın zamanlara kadar DİB’den yeterli desteği göremediklerini

ifade ettiler. Bu nedenle göçmenlerin DİB’in faaliyetlerine yönelik değerlendirmelerini “Diyanet Hizmetleri: “Güvenilir ama Yetersiz” başlığı altında ele aldım.

Araştırmanın dinî hayatla ilgili olan bir kısmı da Giresunlu göçmenlerin ABD’de faaliyet gösteren Türkiye kökenli dinî grup ve cemaatlerle olan ilişkileri idi. Araştırmanın doğrudan ABD’de faaliyet gösteren Türkiye kökenli dinî grupları araştırmak gibi bir amacı yoktu. Göçmenlerin bir kısmı “İsmailağa” ve “Menzil” olarak bilinen dinî cemaatlerle ilişkili olsa da genel olarak iki grupla daha yoğun ilişkileri olduğunu tespit ettim. Bunlar kamuoyunda “Süleymancılar” ve “Fetullahçılar/Gülcüler” olarak bilinen gruplardı. Göçmenlerin bu iki grupla ilgili görüşlerini almaya ve ilişkilerini anlamaya çalıştım.

Saha çalışmalarında etnik veya dinî grupları doğrudan veya dolaylı olarak çalışmak birçok zorluğu beraberinde getirmektedir. Nitekim araştırmamın bittiği tarihten yaklaşık bir yıl sonra Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 15 Temmuz Bülteni’nde, “Türkiye’de 15 Temmuz 2016 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri ve Devlet kurumlarının içerisine sızmış Fetullahçı Terör Örgütüne (FETÖ) mensup bir grup hain tarafından gerçekleştirilen kanlı darbe girişimi Türk tarihinde unutulmamak üzere yerini almıştır.” ifadeleriyle darbe girişiminin faillerinin Fetullah Gülen’e intisaplı kişiler olduğu açıkça ortaya koyulmuştur.¹³

Araştırma için yaptığım görüşmelerde ve sahanın çeşitli yerlerinde, Türkiye’de 2013 yılından sonra Gülen’e bağlılığıyla bilinen grupla devlet arasında yaşanan gerilimin, devletçi refleksleri güçlü olduğu bilinen Giresunlu göçmenler arasında rahatsızlık oluşturduğu; göçmenlerin çoğunun bu grupla arasına ciddi bir mesafe koyduğu açıkça görülebiliyordu. Yurt dışında yaşayan göçmenlerin en fazla çocuklarıyla ilgili endişe duydukları bilinen bir husustur. Dolayısıyla göçmenler çocuklarının milli ve manevi eğitimine katkı sunacağını düşündükleri Türkiye kökenli kurum ve kuruluşlara her zaman ilgi göstermişlerdir. Nitekim çalışmamda da bu durumu “Giresunlu

13 Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, “15 Temmuz: Türkiye’de Gerçekleşen 15 Temmuz Darbe Girişiminin Arkasındaki Fetullahçı Terör Örgütü (Fetö)” (Erişim 9 Nisan 2023).

göçmenlerin dinî gruplara Diyanet'in alternatifi olarak değil, ancak Diyanet'ten almayı umdukları hizmetlerin alternatifi olarak baktıkları, bu gruplara misyonlarından bağımsız olarak ve herhangi bir aidiyet bağı tanımlamadan (özellikle birinci ve ikinci nesil göçmenler için bunu söylemek mümkün) yaklaştıkları görülmektedir." şeklinde ifade edip kurum olarak devlete bağlı hizmet yürüten DİB'e daha fazla sahip çıkıp güvendiklerini belirtmiştim. Nitekim ABD genelinde DİB'e bağlı camilerin birçoğunun Giresunlu göçmenlerin öncülüğünde açılmış olması da bu durumu ortaya koymaktadır.

Araştırmamda temel olarak anlamaya çalıştığım şey, göçmenlerin hangi saiklerle bu gruplara yöneldiği, beklentilerinin ne olduğuydu. Bu anlama çabası ister istemez bu grupların ABD'deki teşkilatlanma biçimlerine, insan ve para kaynağına yönelik faaliyetlerine bakmamı gerektirdi. Araştırmanın diğer konu başlıklarıyla ilgili olarak yazdıklarım gibi bu konularda da sahadan elde ettiğim bulguları "final report" içerisinde bir başlık altında hem George Washington Üniversitesi'ne hem de TÜBİTAK'a sundum. Hattâ 15 Temmuz darbe girişimden yaklaşık üç ay önce, 28-30 Ekim 2016 tarihleri arasında yapılması planlanan "Uluslararası Yanlış Algılar ve Doğru İslâm Sempozyumu"na, "11 Eylül Sonrası Amerika Birleşik Devletleri'nde Yanlış İslâm Algısının Kaynakları" başlıklı özet bildiri göndermiş ve özetle ABD'deki yanlış İslâm algısının kaynaklarından birinin de TÜBİTAK'a sunulan raporda belirttiğim isimle "Gülen hareketi" olduğunu ifade etmiştim. Ancak tarafıma açıklanmayan ve sonrasında da öğrenemediğim sebeplerle bu bildiri kabul edilen bildirimler listesinde yer almadı. Araştırmamın kitaplaşması aşamasında da Gülen hareketiyle ilgili bulguların bugünden geriye doğru oluşturulmadığını belirtmek zorunda kalarak hem dipnot olarak bu bildiri özetini hem de araştırmanın daha önceden yazılmış İngilizce "final report"unu kitabın sonuna koydum.

Şunu açıkça belirtmek gerekir ki, bilimsel araştırmalarda araştırmacı, araştırmanın teoriyle ilişkisinden "bilgiyi" nasıl elde ettiğine, bunu nasıl değerlendirip yorumladığına, araştırmayı etik olarak nasıl yürüttüğüne varıncaya kadar birçok konuyu açıkça yazmak durumundadır. Özellikle nitel bir çalışmada araştırmacı sahadan elde ettiği verileri anlamaya çalışır, yorumlar, başka bilgi, veri ve

bulgularla ve kendi gözlemleriyle ilişkilendirir. Dolayısıyla benim araştırma yaptığım zaman dilimi 2013 yılı öncesi olsaydı, sahada görüşme yaptığım kişilerin “Gülen hareketi” ile ilgili değerlendirmeleri “olumlu” değerlendirmeler olabilirdi. Kitabımda ABD’de faaliyet gösteren Türkiye kökenli iki grupla ilgili verilerin bu şekilde yer alması, benim darbe girişimiyle ilgili öngörümünden değil, saha verilerine bağlı kalmam; bu grupların söylem ve faaliyet alanlarına yönelik gözlemlerimde objektif olma çabamla ilgilidir. Bu araştırma 2013 yılı öncesinde yine aynı teorik ve metodolojik yaklaşımlarla yapılmış olsaydı, muhtemelen görüşme yapılan göçmenlerin görüş ve değerlendirmeleri farklı olacaktı. Ancak bu grupların organizasyon şemalarına, faaliyetlerine, kaynaklarına, ilişkilerine dair tespitlerde bir değişiklik olmayacak; hattâ Gülen hareketinin insan ve para kaynağını kullanma ve suistimal etme konusunda çok daha rahat ve hoyrat davrandığı görülebilecekti.

Bir araştırmacının “kişisel” saha deneyimlerinin konu edildiği bu makalede şu kadarını ifade etmem gerekir ki; araştırmacının “dinî olsun ya da olmasın” sahadaki herhangi bir grupla ve kişilerle ilişkisinde son derece titiz, özenli ve dikkatli davranarak araştırma etiğine bağlı kalması muhtemel birçok sorunu ve olumsuz durumu baştan önleyecektir. Yeri gelmişken, saha çalışmam esnasında insanların bir vesileyle bahsetmeleriyle haberdar olduğum, Gülen’i, Pensilvanya’daki kampı ve Gülen’e bağlı kurumları ziyaret eden, içlerinde akademisyenlerin de olduğu bazı kimselerin 15 Temmuz Darbe Girişimi sonrasında “FETÖ karşıtlığında” öne çıkma cüretkârlıklarını da ibretlik bir not olarak belirtmek isterim.

Saha çalışmasında zaman zaman görüşmeciler Türkiye’nin günlük siyasetine yönelik siyasi/ideolojik konuları gündeme getirdi. Türkiye’den gelmiş, araştırma yapan birisiyle bu konuları tartışma eğilimleri yüksekti. Görüşmecilerin bazıları Türkiye’de siyasetin “sağ-sol ayrımı” üzerinden şekillendiği yıllarda ABD’ye gelmiş ve o dönem hafızasını sürekli canlı tutan kişilerdi. Dolayısıyla Türkiye’deki günlük siyasi durum ve tartışmaları büyük oranda bu ikilik üzerinden okumaya meyillilerdi. Bazı görüşmeciler Türkiye’deki siyasi ortama dair herhangi bir yorumda bulunmamaya yönelik “nötr” tavrımı “mevcut iktidarı eleştirmeyen, iktidara yakın” olmam

şeklinde yorumladı. Saha çalışmasında araştırmacının siyasi ve ideolojik konulara ve polemiklere girmekten “uzak durma çabası” son derece önem arz etmektedir. Unutmamak gerekir ki, araştırmacının sahadan elde ettiği veriler; kişilerin meseleyi nasıl gördükleri, nasıl değerlendirdikleri, deneyimledikleri, nereden baktıkları, nelerle ilişkilendirdikleri, neden ve ne zaman “olumlu” ya da “olumsuz” yaklaştıkları gibi konulardır. Dolayısıyla araştırmacı görüşme yaptığı kişilerin “yanlışlarını” gösterme, tartışma, düzeltme durumunda olan birisi olmadığı gibi özellikle saha araştırmasını sürdürürken konunun taraflarından biri konumunda olmadığını da unutmamalıdır.

Sonuç: Sınırların Ötesinden Memlekete Saha Çalışması

Kasım 2014-Temmuz 2015 tarihleri arasında ABD’de yaşayan Giresunlu göçmenler üzerine yapılan sosyolojik bir araştırmaya ait saha deneyimlerinin bir kısmının aktarılmaya çalışıldığı bu makaleden hareketle, her bakımdan maliyetli olabilen saha çalışmalarında araştırmacıların tecrübelerini aktaran metinler ortaya koymalarının ilerde özellikle benzer bir konuda yapılacak çalışmalar için fayda sağlayacağı söylenebilir.

Özellikle yurt dışında ve bir burs imkânı kullanılarak yapılmak istenen saha araştırmaları için günümüzde gittikçe çeşitlenen burs kaynaklarının güncel takibi, hangi konuları çalışmanın uygun ve mümkün olabileceği; ülke, üniversite ve danışman tercihleri; kabul alma aşamasında izlenecek yollar, araştırma önerisinin nasıl yazılması gerektiği, sahaya çıkmadan önceki hazırlık ve sahadaki zamanı iyi kullanmak gibi birçok mesele hayati önem taşımaktadır.

Saha çalışmaları için altı çizilmesi gereken konulardan biri de araştırmacının sahayla ilgili merak, dikkat ve heyecanını sürekli taze tutmasının önemidir. Araştırmacı her ne kadar belirli hazırlıklarla sahaya çıksa da saha birçok sürprize açık olduğu için birçok konuyu ve -araştırmacı olarak- kendimizi tekrar düşünmemize ve yeniden değerlendirmemize neden olabilir. Bu durumda araştırmacının rehavete kapılmayarak sahaya kulak kesilmesi ve bunu anlatması; ilgili literatürden araştırmanın problemlerine ve veri toplama araçlarına kadar araştırmanın her bir aşamasını sahadan yola çıkarak sürekli gözden geçirmesi araştırmanın niteliğini arttıracaktır.

Araştırmacının vakit ayırabilmesi durumunda araştırma konusuna yakın konularda ve bulunduğu ülkenin gündelik hayat pratiklerine yönelik notlar alması ve görsel arşiv oluşturması, daha sonra farklı yayın ve faaliyetlerde kullanabileceği zengin bir birikim teşkil ederek sahayı anlayıp anlatmasını da destekleyecektir.

Özellikle yurt dışında yapılacak saha çalışmalarında araştırmacının bilimsel bilgi, yöntem ve etik konularına dikkat ederek; sahadaki herhangi bir kurum, kuruluş ve gruba angaje olmadan; ihtiyaç duyduğu konularda güvenilir kurum, kuruluş ve kişilere ulaşması son derece önem arz etmektedir. Yazıda ele alınan konu özelinde ise yurt dışında DİB’e bağlı camilerin saha çalışması yapılması durumunda en kolay ulaşılabilecek kurumlar olduğu söylenebilir.

Saha her zaman her türlü riske açık bir “yerdir”. Araştırmacının “bir öğretim elemanı”, “bir akademisyen”, “bir araştırmacı”, “bir uzman”, “bir birimin yöneticisi” gibi sahip olduğu pozisyonlar ve kimlikler üzerinden bir ilgi görmeyi beklemeden, sahadaki bilgiye “ihtiyacı olanın” ve “öğrenenin” kendisi olduğunu, görevinin sahadaki katılımcıları eğitmek olmadığını unutmaması gerekir.

Kaynakça

Alptekin, Kerim. Dünyabizim, “Bavullarla Amerika’ya taşınan Giresun” (Erişim 10 Şubat 2020). <https://www.dunyabizim.com/kitap/bavullarla-amerikaya-tasinan-giresun-h40165.html>

Bakırcı, Mustafa. “Din Görevlileri Gözünden Diyanet İşleri Başkanlığı’nın Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Din Hizmetleri”. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (BEÜİFD)* 6/1 (2019), 71-101. doi: 10.33460/beuifd.552357.

Bakırcı, Mustafa. *Amerika’daki Giresun (Göç, Kültür ve Din)*. İstanbul: Bir Yayıncılık, 2019.

Bakırcı, Mustafa. *Üç Nesil Üç Hayat (Dinî ve Kültürel Değişim)*. İstanbul: Bir Yayıncılık, 2019.

Dede, Abdülbaki. “Amerika’daki Giresun”. *Şehir ve Medeniyet Dergisi*. 6/12 (2020), 258-261.

- Demirci**, İbrahim. "Roman tadında sosyoloji: Amerika'daki Giresun", *Yeni Şafak Kitap* (15 Nisan 2020), 24. <https://www.yenisafak.com/hayat/roman-tadinda-sosyolojiamerikadaki-giresun-3534786>
- Dicarlo**, Lisa. "Migration from Giresun to the United States: The Role of Regional Identity". *Turkish Migration To The United States: From Ottoman Times To The Present*. ed. A. Deniz Balgamsı - H. Kemal Karpat. 139-150. Madison: University of Wisconsin Press, 2008.
- Dicarlo**, Lisa. *Migrating to America: Transnational Social Networks and Regional Identity among Turkish Migrants*. London: I.B. Tauris, 2008.
- Dicarlo**, Lisa. *Migration And Identity Among Black Sea Turks*. Providence: Brown University, Phd. Thesis, 2001.
- Emerson**, R. M. vd. *Bütün Yönleriyle Alan Çalışması (Etnografik Alan Notları Yazımı)*. çev. A. Erkan Koca. Ankara: Birleşik Yayınları, 2008.
- Güler**, Müzeyyen. *Okyanus Ötesine (ABD'de Türk Göçmenler)*. İstanbul: Huzur Ofset, 2009.
- Harmanşah**, Rabia ve **Nahya**, Z. Nilüfer (Haz.). *Etnografik Hikâyeler (Türkiye'de Alan Araştırması Deneyimleri)*. İstanbul: Metis Yayınları, 2016.
- Küpçük**, Selçuk. "Türk kokusuyla başlayan bir göç hikayesi". *Karar* (27 Nisan 2020). <https://www.karar.com/turk-kokusuyla-baslayan-bir-goc-hikayesi-1559277>
- Maanen**, John Van. *Alanın Hikâyesi*. çev. A. Erkan Koca. Ankara: Atıf Yayınları, 2017.
- Morris**, Alan. *Derinlemesine Görüşme (Pratik Bir Giriş)*. çev. Figen Uzar Özdemir ve A. Erkan Koca. Ankara: Atıf Yayınları, 2023.
- TÜBİTAK**, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu. "2219 - Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı". (Erişim: 2 Nisan 2023). <https://www.tubitak.gov.tr/tr/burslar/doktora-son->

rasi/arastirma-burs-programlari/icerik-2219-yurt-disi-doktora-sonrasi-arastirma-burs-programi.

Yakın Yazıcı, Aslı ve **Kükreler**, Meriç (ed.). *Etnografi (Olağan-İçi Tecrübe)*. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2019.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, “15 Temmuz: Türkiye’de Gerçekleşen 15 Temmuz Darbe Girişiminin Arkasındaki Fetullahçı Terör Örgütü (Fetö)” (Erişim 9 Nisan 2023). <https://www.yargitaycb.gov.tr/documents/15temmuzbrosurTR.pdf>.

